

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

L 4 n
1434-1441

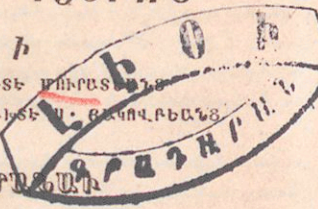
1-50

1999

ԿՐԹԱՐԱՆ
ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԻՑ
ԳԱՍ Ա.

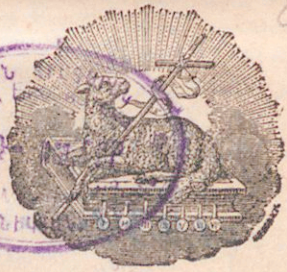
ՍԻՄՈՆ ՊԵՏՐՈՍ

Ի
Մ. ՎԱՐԳԱՊԵՏԻ ԿՈՐԵՏ
ՅԱՌԱԲԵԼԱԿԱՆ ՈՒՅԵ Մ. ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՅ

ՀՐԱՄԱՆԱԻ

Տ. ԵՄԱՅԵԱՅ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ
ԵՒ ՊԱՏՐԻԱՐԻՒՄ ՍՐԲՈՅ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ

ՅԵՐՈՈՒՍԱՂԷՄ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՅ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՅ

-1871-

28. 1937

71434-60

1871

ԱՅՏ Ե Ս Ի

Եղանիկ է այն ժողովուրդը, որի հանրապետական շարքեր, այլ և աւետարանական բանակները, չազդեցեալք քրիստոնէական ճշմարտութեանց և հայր միայն մարմինը կը սնուցանէ. իսկ Աւետարանի ճշմարտութիւնը կը պարտեն միտքն ու սիրտը, կը կեցուցանեն հոգին և կ'անմահացնեն բովանդակ մարդը:

Քրիստոնէական այն զետեմ նպատակին ծառայելու քաղցր պարտաւորութեամբ արժան դատուցինք — ԿՐԹԱԲԱՆ ԱՄԵՏԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՐԱՆՑ — վերնագրով դասեր հրատարակել ժողովրդի ընթերցանութեան համար, իւրաքանչիւր դասը առանձին տետրակի մէջ ամփոփելով, որոնք երբեմն կանխապէս ՄԻՕՆԻ մէջ եւս կը տպագրուին: Այժմ Ա. Դասը — ՄԻՕՆԻ ԳԵՏՐՈՍ — հրատարակելով կը խոստանանք այս եղանակաւ շարունակել և միւս դասերու հրատարակութեանը, թէ թարգմանելով և թէ ինքնին երկատիրելով:

— 1871 —

ԿՐԹԱՐԱՆ

ՍԻՆՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԻՑ

ԴԱՍ Ա.

ՍԻՄՈՆ ՊԵՏՐՈՍ ԴԱՐՆԱՆ

ՅՊԼ. Ա. 42 : Մաս. ԺԶ. 15-18 :

ՀՈՒՎՄԱՅ Պապի գլխաւորու-
 թեան և անխաղախանու թեան պաշտ-
 պանները կը ջանան գլխաւորապէս
 Պետրոսի առաքելութեան վրայ հիմ-
 նել իրենց փաստերը : Հետեւապէս,
 նոյն պաշտպաններու փաստերը ՚ի հի-
 մանց ջրելու համար՝ հարկ է Պետրո-
 սի առաքելութիւնը գլխաւորութեան
 առնուլ և նոյնը աւետարանական ջինջ
 և յստակ հայերէոյն մէջ նկատել : Այս
 է ամենէն կարճ և անմոլար ճանա-
 պարհը • Վասն զի, ուր Աւետարանի
 ճշմարիտ ոգին և սկզբունքը կը խո-
 սին, անդանօր կը կարկամին մարդ-

կային լեզուք և յօդս կը ցնդին ամեն
 փաստարանութիւնք : Աւետարանի
 համոզիչ ոգին է ահա , որ կը խօսի հե-
 տեւեալ յօդուածոյն մէջ , զոր գաղ-
 զխականէն ազատօրէն թարգմանելով
 կը հրատարակենք , և մեր ընթերցողաց,
 մանաւանդ հռովմէական ազգայնոց
 խորին մտադրութեանը կ'ընծայենք :

Չորս մի , Անդրէաս անուամբ ,
 Յիսուսի վրայ խօսուածները ընելով
 ցանկացաւ հետեւիլ Յիսուսին : Անդ-
 րէաս , հաւատարմ զոր Յիսուսն է
 խոստացեալ Մեսիան , փախարեցաւ
 սոյն երանաւէտ լուրը հազարդել իւր
 եղբայր Միմնին , սուտի և շուտով
 իւր եղբայրը առաւ Յիսուսի մօտ
 բերաւ : Աւետարանիչը կ'ասէ . « Աւ-
 հայեցեալ ընդ նա (ընդ Պետրոս)
 Յիսուսի ասէ . Դու ես Միմն որդի
 Յովնանու . դու կոչեցցիս Աբիաս , որ
 թարգմանի Պետրոս (վէմ) : » Աւ-
 որովհետեւ Յիսուս ոչ կը խաբէ և
 ոչ ունայն խօսքեր կ'արտասանէ , ու-
 բեմն սոյն բառերը՝ դու կոչեցիս Աբիաս

կամ վէմ , կը նշանակեն թէ՛ դու պիտի
 լինիս վէմ , դու պիտի լինիս ժայռ .
 Այնուհետեւ այս անունը մնաց Սի-
 մոնի վրայ , և իւր նախկին անունը առ-
 կաւ առ տակաւ ջնջեցաւ և կամ իւր
 նոր անուան հետ միասին հնչուեցաւ :
 Յիսուսի աշակերտները սխան սովը
 բարար և յաճախ Պետրոս կամ վէմ
 անուանել իրենց պաշտօնակից ընկե-
 ըր . Սենք եւս Պետրոս խորհրդաւոր
 անուամբ կը ձանչէր զՄիմն : Այտ-
 ուած իւր յաւիտեանական հրովարտա-
 կաց մէջ կանխապէս արգէն Պետրոս
 անուանած էր զՄիմն , ինչպէս և
 ընտրած էր և զՍիւրոս Պետրոս (վէմ)
 էր նա յառաջքան իւր մարմնաւոր
 ծնունդն , Պետրոս է նա Արի զեցւոյ
 մէջ մինչեւ ՚ի կատարած տխարհի .
 Պետրոս է նա յաւիտեանս յաւիտենից
 Երբ կը խոստովանինք որ Յիսուս ա-
 ռանց նպատակի ոչ կը խօսի և ոչ կը
 գործէ , իսկոյն կը գտնենք սուրիշ ա-
 պացոյց մի եւս , որ Յիսուս զիս-
 մամբ և նպատակաւ տուած է իւր
 աշակերտին սոյն նշանական և խորհր-

գաւոր անուներ : Յիսուս հանդիսաւ
 ւոր առ թիւ հիսեցի իւր աշակերտը Պե-
 րոս անուամբ : Դողովուրդը յուզուած
 էր և միանգամայն երկու կուսակցու-
 թեան բաժնուած : Կողովուցի Յի-
 սուսին նկատմամբ : Մէկ կէտի վը-
 րայ միայն համամիտ էին , որ Յի-
 սուս մեծ է քան զամենայն մարդիկ ,
 և այնչափ մեծ , որ չէին կարող հու-
 մուզուիլ երբէք թէ նա ներկայ սե-
 րունդին կը պատկանի և ներկայ ժա-
 մանակի մարդ է . վասն զի անցած ժա-
 մանակի իրողութիւնքը և մարդիկը
 առաւել յարգի և նախապատիւ էին
 նոցա համար : Կորս կ'ընդունէին որ
 Յիսուս այն մեծ մարդիկներէն մէկն
 է , որով Ըստուած կը վառաւորի :
 Կորս կը կարծէին թէ՛ Յիսուս կամ
 Յովհաննէս Սկրտիչն է , կամ Ե-
 ղիան , կամ Երեսման , կամ մի ոմն 'ի
 մարդարեից : Յիսուս ասաց իւր ա-
 շակերտներուն . “ Իսկ դուք զո՞ւ ա-
 սէք զինէն թէ իցեմ : ” Միմոն Պետ-
 րոս պատասխանեց . “ Իու ես Բրի-
 տոսն որդի Ըստուծոյ կենդանւոյ ” :

Եւ Յիսուս իսկոյն ասաց . “ Երանի-
 քեզ , Միմոն որդի Յովհանու . զի
 մարմին և արիւն ոչ յայտնեաց քեզ ,
 այլ Հայր իմ որ յերկինս է : Եւ ես
 քեզ ասեմ . Օ՛ր դու ես վե՛մ և 'ի
 վերայ այդր վիմի շինեցից զ՛կեղեցի
 իմ և դրուեր զժոխոց զնա մի յազլթա-
 հարեայեն ” : Մատ . Ժ. 2 . 15-18 :

Ըստպէս ուրեմն , Յիսուս հանդի-
 սապէս Պեպրոս անուներ տուաւ Յով-
 նանի որդւոյն : Ըստջին անգամ երբ
 տակաւին Պետրոս ամենեւին բառմը
 արտասանած չէր , և երկրորդ անգամ
 երբ այն առաքեալը յայտնեց իւր
 դաւանութիւնը :

Պարտք կը համարինք խորհրդա-
 ծել թէ ինչո՞ւ համար Յիսուս փո-
 խեց Պետրոսի ծննդեան անուներ .
 Իայց հարկ է նախ և առաջ քննու-
 թեան առնուլ այն նոր անուներ , այն
 նշանաւոր կոչումը , զոր Յիսուս Բը-
 րիստոս տուաւ Միմոնին :

Ըմեն անուններ նշանակու թիւն
 ունին ամեն ազգաց մէջ , բայց շատ
 անգամ կ'այլալուին և կը փոփոխին :

Իսկ Լբրայեցւոց մէջ այնպէս չէ : Առ
ցա բառերը մեծ մասամբ անկոտոր
մնացած են : Վասն զի , Լբրայեցւոց
բեղութի մի գլխաւոր յատկութիւնն
է , որ յատուկ անուներն անգամ ի
մաստ մի յայտնեն : Մէկ ազգատոհմի
կամ գերդաստանի ամեն բաղձանքնե
րը , ակնկալութիւնները , իղձերը և
յիշատակները յայտնապէս կ'երեւէին
նորածին մանկանը տուած անուանա
կոչութեան մէջ , Բայց այս նկատմամբ
չէ որ կամինք բացատրել Մինն և Եով
նան անուները : Վասն զի , շատ ան
գամ երբ հայր մի անուն կ'ընտրէր
իւր որդւոյն համար , Ախախնամու
թիւնն էր որ կ'ուզէր հօր կամքը
աստուածային կամաց համաձայն ա
նուն ապու իւր զաւակին : Այսպէս
ահա հրեշտակն էր , որ յայտնեց Օւ
քարիային Եովնանն անուանել իւր
որդին , որ կը նշանակէ զորեք կամ պար
գեւ Եւրիստենականին : Այսպէս նա
եւ Յիսուս կամ Փրկիչ ստորական ա
նունը աստուածային յատուկ կամօք
փոխուեցաւ Յիսուս Բրիստոս : Այն

պիսի ակներեւ գէպքեր կան քանի մի
անուանակոչութեանց մէջ , որ անկա
րելի է ասել թէ՛ Մտուած ինքը չէ
որոշած նոյն անուները : Մի թէ այս
պէս չէ՞ նաեւ Պողոս առաքելոյն Սա
ւուր կամ Սողոս անունը՝ որ Սաւուր
թագաւորի անունն էր , որ զԴաւիթ
հալածելով կը հալածէր զՕձեալն
Մտուծոյ : Ինչպէս Սաւուր թագա
ւորը , նոյնպէս և Սաւուր Տարսնա
ցին , երկուքեան եւս հալածիչներ է
ին և այս առթիւ էր , որ Յիսուս Դաւ
մասկոսի ճանապարհին վրայ ասաց
Սողոսին . “ Սաւուր , Սաւուր , զի հա
լածես զիս ” Ըստ այսպիսի անուներ
կան Լբրայեցւոց մէջ , բայց մենք չը
կամենալով մի առ մի յիշել՝ միայն կ'ա
սենք , որ Միմոն կը նշանակէ Լսող , իսկ
Եովնան կը նշանակէ Լղանի : Ի՞նչ
գեղեցիկ անուներ : Ի՞նչպէս գեղե
ցիկ կը պատշաճին այն առաքելոյն ,
որ սիրելի էր և միանգամայն մեծարայ :
Ի՞նչպէս գիւրաւ կարող է հասկանալ
ամեն բրիստոնեայ , որ Լսող և Լղանի
անուներ կրող արժանի է նաեւ Պիտ

բոս կամ Վէճ անուներ կրելու :

Յիսուս երկու անգամ Սեփաս կամ Վէճ անուներ տուաւ Սիմոնին : Այս անուներ ի սկզբան ամենեւեւին մեծին կամ անհասկանալի չէր : Բայց մարգրիկ, վերջին ժամանակաց մէջ, սկսան տարբեր կերպով մեկնել և առաջին պարզութիւնը քողարկել : Աւրեմն նոյն անուանակազութիւնը վերստին պարզելու միակ միջոցն է այն ճշգրիտ բառերուն գիմել, որոց թարգմանը Յիսուս Քրիստոսն է, և զորս աւանգած են մեզ Սատթէոս և Յովհաննէս աւետարանիչները : Արքայ ենք հաւատալ (կամ կարող էր հաւատալ Յովհաննու որդին,) որ Պեպրոս անունը ի սկզբան կը նշանակէր նոյն առաքելոյն անդրդուելի հաստատութիւնը : Եթէ այսպէս հաւատացած լինէր Պետրոս, մեծ մտրութիւն էր և անարդնուաստութիւն : Վասն զի, ժամանակ պիտի գար, որ Պետրոս ինքնին սատիկ հակասական պիտի գտնէր այն անուանակազութիւնը, զոր ընկալաւ իւր վարդապետէն, և որով միշտ

կ'անուանուէր իւր ընկերակիցներէն : Չը խօսինք Պետրոսի ցաւալի ուրացութեան և փախտեան վրայ, միթէ համոզման հաստատութիւն էր, միթէ սիրոյ հաստատութիւն էր նորայաննապատանութիւնը եւ զայրոյթը, որ թէեւ արիութիւն կը թուին, բայց մարմինն ու արիւնն էր որ մեծ դէր կը խաղային Պետրոսի մէջ : Աւրեմն ուրիշ նշանակութեամբ էր որ Յիսուս Քրիստոս Պեպրոս անուն տուաւ Սիմոնին, և այս նշանակութիւնը ինքնին յայտնեց յետագայ խօսքերով. «Եւ ի վերայ այդք վիմի շինեցից զԿեղեցի իմ» :

Հետեւապէս, Պետրոսի անուանակազութիւնը ոչ ուղղակի և ոչ անուղղակի ամենեւեւ իւր անձին կամ բընաւորութեանը չեն վերաբերիր, այլ իւր առաքելական պաշտօնին և դաւանութեանը : Եկեղեցին պիտի շինուէր նորայ վերայ, բայց ոչ թէ Պետրոս Եկեղեցւոյ հիմն պիտի լինէր. վասն զի մի է հիմն Եկեղեցւոյ և վե՛մ անկեան, որ է Յիսուս Քրիստոս :

Պետրոսն եւս նոյն հիման վրայ պիտի հաստատուէր ինչպէս շինութեան միւս քարերը, և նոյն հիմունքէն պիտի ստանար իւր ոյժը և զօրութիւնը։ Միթէ այսպէս չի՞ն նաեւ միւս աւաքեալները։

Պետրոսի անուանակոչութենէն առաջ կար արդէն Եկեղեցին։ Երբ հաւատացին և հետեւեցան Յիսուսին քանի մի անձինք, իսկոյն կազմուեցաւ Եկեղեցին, և այս հաւատացելոց միարանութիւնը, առ ոտս Յիսուսի լուսութեամբ նստած, իւր մօրին, իւր սրտին և իւր հաւատոյն մէջ կը կրէր համօրէն մարդկութեան ճակատագիրը։ Այս նպատակաւ էր որ Յիսուս ասաց այս փորձիկ խումբին. «Մի երկնչիր հօտ փորձիկ, զի հաճեցաւ հայր ձեր տալ ձեզ զարքայութիւն։» Գալ. ԺԲ. 52. Եկեղեցին կար, ասացինք, յառաջ քան Պետրոսի անուանակոչութիւնը, բայց կերպով մի եւս տակաւին չը կար։ Ինքնակամ, գործունի, զինուորեալ յաղթական և զՅիսուս Քրիստոսն Երկրացնող Ե-

կեղեցին, լրացեալ և զլրումն օրինաց և մարդարեցից քարոզող Եկեղեցին կրկին իւր թուականը Յիսուսի Քրիստոսի մահէն, որ այն ժամանակ պիտի առ ինքն ձգէր ամեն մարդիկ, երբ բարձրանար խաչին վրայ։ Եւ կամ, աւելի ճիշդ ասել, Եկեղեցին ունի իւր թուականը ՚ի գալստենէ Հոգւոյն Արքայ, որ Փրկչի աշակերտաց ակնկալեալ և ջանկացեալ նշանն էր։ Քրիստոսն և լուսութեան պատմութեւ թուականը աւելի առաջ կրկին, իսկ Եկեղեցւոյ պատմութեան թուականը կրկին յօրէ անտի Պենտեկոստէին։ Այս օրէն կրկին նոր տաճարի շինութիւնը քարոզութեամբ Աւետարանին։

Երդ՝ տեսնենք թէ ի՞նչ կարգ եւ ի՞նչ մասն ունի Սիմոն այս մեծ գործոյ մէջ։ Տեսնենք՝ թէ Սիմոն ի՞նչ էր, և կ'արդարացընէ արդեօք Յիսուսի խօսքը. «Իու ես վե՛մ և ՚ի վերայ այդքս վիմի շինեցից զԵկեղեցի իմ։»

Եթէ ասենք, որ Պետրոս, Յիսուսի խօսքերը արդարացնելու կամ ան-

ճամբը կատարելու համար, պէտք էր որ (ինչպէս ոմանք տարապարտ կը պնդեն) ոչ միայն համօրէն հաւատա-
ցելոց, այլ և իւր առաքելական պաշ-
տօնակցաց համար լինէր գերագոյն
իշխան և հեղինակ ՚բ բանս վարդա-
պետութեան, լինէր աղբիւր ճշմար-
տութեան և վերին վճռահաս դա-
տաւոր յամենայն խնդիրս հաւատոյ,
Պետրոս այս նկատմամբ երբէք չար-
դարացուց այն վսեմ տիտղոսը, զոր
իւր վարդապետէն ընկալաւ : Եւ
հետեւապէս, անհաւատարիմ էր հա-
մայն առաքելական Եկեղեցին, որ
երբէք չը ճանաչէց Պետրոսի սոյն իրա-
ւունքները կամ առանձնաշնորհու-
թիւնը : Ընհաւատարիմ էր նոյն ին-
քըն Պետրոս իւր կոչման մէջ, որ եր-
բէք չը բողոքեց իւր իրաւանց համար :
Վասն զի, ոչ առաքելալք երբէք հնա-
զանդեցան Պետրոսին, և ոչ Պետրոս
մտաբերեց կամ յայանեց երբէք, որ
առաքելալք պարտին իւր հրամանին
հպատակիլ : Ըռաջին և նախնական
Եկեղեցւոյն մէջ արդէն կ'երեւին

կուսակցութիւնք, յորոց իւրաքանչիւ-
րն ունի իւր մեծաւորն կամ առաջնոր-
դըն առաքելայնէրէն : Պետրոս, առանց
իւր հաճութեան, ունի իւր կուսա-
կցութիւնք Կորնթոսի Եկեղեցւոյն
մէջ, ուր զինքն նախապատիւ կը հա-
մարեն քան զՄարտիոս և քան զՊողոս :
Եթէ Պետրոս վերին իշխանութիւն
ունէր, զոր առանց իւր կամաց կ'ե-
րաղէին ոմանք, Կորնթոսի կուսա-
կցութիւնն կամ Պետրոսեան խումբն
էր ուրեմն ուղղափառ Եկեղեցին :
Սակայն Պողոս կը ցաւի որ կուսակցու-
թեան բաժնուած են և կը նախատե-
այն մարդիկը, որոնք փոխանակ Յի-
սուսին յարելու և Յիսուսի անուամբ
պարծելու, կը յարին կամ Ալեքսան-
կամ Մարտիոսին և կամ Պողոսին և նու-
ցա անուամբ կը պարծին, Ա. Կորնթ. Գ. 4-8 : Պողոս կը կշտամբէ զՊետ-
րոս ասելով. « Եւ իբրեւ տեսի թէ
ոչ ուղիղ դնան ՚ի ճշմարտութիւն Ե-
ւետարանին, ասեմ ց'Ալեքսա առաջի
ամենեցուն. եթէ դու որ շրէայդ-
ես, հեթանոսաբար և ոչ հրէաբար

760

կեանս, զնորդ ստիպես հեթանոսաց լինել հրեարէն 70 Գաղ. Բ. 11-12:

Պօղոս կը պարծի իւր սոյնօրինակ վարուելուն վրայ: Իսկ Պետրոս չը բողոքէր երբէք: Այն մի տեղ, ոչ մի ժամանակ Պետրոս չը փափաքիր և չը գործ գնէր, աւելի քան զայլ առաքեալս, վերին իշխանութիւն կամ հեղինակութիւն: Արբէք իրեն չը վերապահեր վերջին վճիռ կամ հաւանութիւն: Աւելի կը ժողովին և կը խորհրդակցին ամեն առաքեալները (որոնք Պետրոսին նման սիւնք կը կոչուին, Տիրոջ հետ լինելոյն պատճառաւ) այս ժողովին մէջ անգամ, ուր պէտք էր որ իւր Պապութիւնը ցոյց տար Պետրոս, եթէ երբէք հարկ կար ցոյց աւելու, ամենեւին իշխանական ձեւ չը տեսնուիր, բայց միայն թէ առաջին անգամ ինքն կը խօսի: Պետրոս կը յայտնէ միայն իւր կարծիքը և ոչ թէ իբրեւ իշխանական կամ կ'առաջադրէ: Պետրոս ոչ ժողովն նախագահըն է և ոչ վիճաբանութեան չափաւորիչն: Պետրոս կը խօսի ժողովին

մէջ իմաստութեամբ և միանգամայն խնարհութեամբ: Միտլ բանիւ, ոչ այս ժողովին մէջ և ոչ Պետրոսի բովանդակ կենսաց և ընթացից մէջ, չենք տեսներ ամենեւին այն տենչանքը կամ կարծեցեալ իրաւունքը, զոր, յետ ժամանակաց, Հուովի մէջ, Պետրոսի գերեզմանին վրայ, Պապերը և պապականք ջանացին երեւան հանել նոյն հեղ և խոնարհ առաքելոյն անուամբ: Ինչ է մեր տեսածն Աւետարանի մէջ, եթէ ոչ այս միայն, որ Պետրոսի անունն շատ անգամ միւս առաքելոներէն առաջ դրուած է, և աւելի յաճախ ինքն կը խօսի, բայց ոչ պապքէն կը տեսնենք նաեւ, որ նա ինքն է, որ յաճախ կը գծիր, և նա ինքն է, որուն մէջ անխոհեմ եռանդ յաճախ կը նշմարուի: Աւետարանի նոյն գլխոյն մէջ, ուր Յիսուս կը կնքէ զիման անուամբս Պետրոս կամ Վեճ, նոյն իսկ գլխոյն մէջ Սաղմոս կ'անուանէ զՊետրոս իւր խօսքերուն համար: Այնքան, որ Յիսուս փոխելով իմանի անունը և Վեճ անուանելով կամե-

19

ցաւ քրիստոնէական միապետութիւն հաստատել և իւր աշակերտը միապետական աթոռի վրայ բարձրացընել, ՚ի զոր խօսած կը լինէր Յիսուս, վասն զի, Պետրոս ոչ միապետ եղաւ և ոչ վեհապետական դահ բազմեցաւ :

Եթէ սանք որ Սիմոնը վե՛՛մ էր, որուն վրայ պիտի շինուէր Յիսուսի Քրիստոսի Եկեղեցին, դարձեալ կաւրոզ չէնք պնդել, որ Պետրոս պիտի լինէր առաքելապետ կամ առաքելոց առաքեալ, և միայն ինքն էր զրահաւորուած անսխալականութեան զրահով իւր ընկերակից աշակերտաց մէջ որոնք ամենքը վկայ էին Յիսուսի Քրիստոսի յարութեանը և հազորդակից էին Հոգւոյն Սրբոյ շնորհացը և լուսոյն : Կարող չէնք պնդել, որ Պետրոս առաքելապետ պիտի լինէր, վասն զի Յիսուսի խօսքերուն մէջ ամենեւին այդպիսի իմաստ չը կայ : Իսկ եթէ առաքելական Եկեղեցւոյ պատմութեանը հաւատարով Պետրոսին չը տանք առաքելապետութեան իրաւունք, և

միայն իւր աթոռին եւ յաջորդացը տանք, (այնպէս համարելով թէ աթոռ և յաջորդներ ունի,) եթէ Յիսուսի այս պարզ խօսքը — Գո՛ւ ես վե՛՛մ և ՚ի վերայ այրը վե՛՛ր լինեցի զԵկեղեցի ի՛մ — այնպէս մեկնենք, որ ոչ թէ Պետրոս ինքն, այլ Պետրոսէն զատ, Հատմայ բոլոր եպիսկոպոսները նոյն խոստման ժառանգորդներն են, որ Պետրոսին տրուեցաւ, և նոքա միայն իրենց անձին մէջ կ'ամիսփին գերիշխանութիւն ամեն աթոռոց և համայն առաքելոց, եթէ սանք որ Յիսուսի խօսքերը Պետրոսի նկատմամբ աննշան են, բայց իւր յաջորդաց համար գերիշխանութեան նշանախոթիւն ունին, այսպիսի թիւր դատողութեամբ իրաւունքը մեկնութեան վրայ հաստատած կը լինինք և ոչ թէ մեկնութիւնը իրաւանց, այսինքն չը կարենարով Ս. Գրոց բնագիրներուն վրայ մարդկային չէնք կառուցանել, նոցա իմաստը կը փոխենք և մեր ձեռակերտին կը յարմարեցնենք. կամ աւելի սարդասել, մեր մարդկեղէն կարգադրու-

Թեան կամ չէնքին մէջ աստուածային
խօսքերու իմաստ կը փնտուենք, փո-
խանակ աստուածային խօսքերու մէջ
մեր հիմնարկու թեան վճիռը փնտուե-
լու : Իսկ և իսկ սոյն ճանապարհաւ
կ'ընթանան եպիսկոպոսուներ շոտլ-
մայ, որոնք ոչ թէ աստուածային խօս-
քի վրայ կը հիմնեն Պապական իշխա-
նութիւնը, այլ Աստուծոյ խօսքը կը
ջանան հիմնել Պապական իշխանու-
թեան վրայ : Եւ այսպէս ահա քրիս-
տոնեական սկզբունքները թիւր մեկ-
նելով կը կործանեն և կը տապալեն
հաւատոյ հիմունքը, կը թիւրեն Ս.
Պրոց իմաստը ամենասոսկալի և քմա-
ծին մտահաճութեամբ, կը բառնան
ամեն կնիք սրբութեան, կը պատա-
ռեն ամեն ցանկ և պատուար ամբը-
ծութեան և ըսյն ասպարէզ կը բա-
նան, որ ճշմարտութիւնը տոնակոխ
լինի և կատաղաբար յորդեն սյրան-
դակ կասկածներ և տարակոյսներ ընդ-
դէմ Աւետարանի : Միով բանիւ,
չենութիւն մի յանդգնաբար հաստա-
տել ջանալով, իրաւունք կուտան ա-

մենակերպ ուրացութեանց և բացա-
սութեանց : Ատ բաներ կան, բայց
մենք չենք ուղեր երկարել մեր խօսքը :
Պապականաց փաստաբանութիւնը
առանց փաստի են և առանց ազա-
ջուցի : Արքա ճշմարտութիւնը փո-
խած են ստութեան, և յայտնի ըսյր
վարագուրած են խաւարամիտ մեկ-
նութեամբ, որով և ամենապարզ մըտ-
քերը երկբայութե հոգմերուն մատ-
նած են և ամենահաստատ ոգիները
ալեկոծ և յողբողք միժակի հաստ-
ցած : Եւ ահա այս է բուն պատճա-
ռը, որ սկեպտականութիւնը կամ մը-
տաւոր վարանքը յորդան տալով մուտ
գործած է թէ Ակեղեցւոյ մէջ և թէ
ընկերականութեան :

Այսպէս ուրեմն, Յիսուսի խոս-
տումն առ Մանն ամենեւին չունի և
կարող չէր ունենալ այն տարապայման
իմաստը, զոր հնարեցին թիւր մեկ-
նիչք : Իսկ չի հարկ է մեր Փրկչի խօս-
քերը անշուշտ իմաստ մի ունին : Եւ
միթէ ինքնին բացայայտ չէ՞ այս իմաս-
տը, և ինչ հարկ կայ երկար որոնել

Եթէ Աւետարանիչները և Գործոց պատմիչը հաւասար տեսութեամբ կը նային Պետրոսի վրայ, ինչպէս միւս Առաքելաց վրայ, այս մասին բնաւ պիտի չը զարմանանք և պիտի չը կարծենք թէ՛ Յիսուսի մարգարէութիւն նշանակութիւն չունէր: Եթէ ոչ բարոյիս, գէթ մասամբ Եկեղեցւոյ շինուածը պիտի բարձրանար Պետրոսի վրայ, և մենք, 19 դարերէն ըզկնի, կարող ենք Սիմոն վէ՛մ կամ ժայռ համարիլ, յորմէ կօփուեցան իւր քարոզութեանը հաւատացողները. Եսայի . ԾԱ. 1: Եթէ Յիսուս, տարբեր, բայց ճշմարիտ անուն մի տալով Սիմոնին ասած լինէր— Գոռ Ես կոչ ճշմարտութեան, և այս կոչով Ես պիտի սնուցանեմ Եկեղեցին. և կամ թէ՛ Գոռ Ես ջոր կենդանի վարդապետութեան, Ես այս ջրով պիտի արբուցանեմ Եկեղեցին— բնաւ կարող չէինք հետեւցընել թէ՛ Պօղոս, Յովհաննէս, Յակոբոս, Ապօղոս, Տիմոթէոս, Թադէոս, Բարդուղիմէոս և այլք իրաւունք չունին մասնակցելու այն անուանակոչու-

թեանը, վասն զի մի է ամենուն ուսած ճշմարտութիւնը, վարդապետութիւնը և դաւանութիւնը: Ոչ ապաքէն ինքըն իսկական հացն և կենդանի ջուրն Յիսուս Քրիստոս փոխարկեց իւր առաքելները 'ի հաց և 'ի ջուր կենդանի: Ի՞նչպէս կը զանար ուրեմն երկնաւոր վարդապետը միւս առաքելաց կոչուող, որոնք ամենեքեան քարինք էին և մասունք անկեան Սիմոն Յիսուսի, որուն վրայ շինեցաւ Եկեղեցին: Արդ, եթէ Յիսուս Սիմոնի անունը փոխած չը լինէր միւս առաքելաց պէս և Պետրոս կոչած, դարձեալ Փրկչի խօսքը իւր նշանակութիւն պիտի ունենար Սիմոնի առաքելութեան նկատմամբ, վասն զի նա եւս միւս առաքելաց պէս աշխատեցաւ Աւետարանի լայն երկրիս վրայ տարածելու: Սակայն դուցէ հարցուի թէ՛ ինչո՞ւ համար միայն Սիմոնի անունը փոխուեցաւ և վէ՛մ կոչուեցաւ: Այս պիտի հարցում մի երբէք կարող չէ առաքելական պաշտօնի մէջ առանձին արտօնութի տալ Պետրոսին. Որչափ

կամին թնղ մեկնեն, ինչպէս կամին
 թնղ մեկնեն, առաքելութեան մէջ
 բացառութիւն չըկայ: Առաքելութե
 կոչումը հաւատարութեան վրայ հիմ
 նած է, Հոգւոյն Սրբոյ շնորհքը հա
 ւատարապէս սիրուած է ամենուն
 վրայ և Աւետարանի իւրաքանչիւր
 խօսքերէն հաւատարութեան անու
 չահատութիւնը միայն կը ծաւալի:
 Քնտելայէք միանգամ Աւետարանի ու
 գւոյն, Զնջեցէք այն կանխակալ մտա
 ծութիւնները, որովք Զանաղին ամանք
 մասնաւոր առանձնաշնորհութիւնք
 փնտռել Պետրոսի վրայ, փարատեցէք
 մի անգամ ամեն մթութիւն և մը
 ապլ, զբ կուտակեցին Պետրոսի վը
 րայ թիւր մեկնութեան ամպերը, և
 իսկոյն կը տեսնէք, որ Յիսուսի խօս
 քերը պայծառ են իրեւ լոյս, և կը
 լուսաւորեն ամեն միտք՝ որ լուսոյ կը
 փափաքի:

Ամեն գործոյ մէջ, եթէ սկզբուն
 քին նայինք, կը տեսնենք որ Աստուած
 միայն ինքն կը գործէ և իւր փառքը
 սւրբիչին չըտար: Բայց եթէ սկզբուն

քի բարձրութենէն դէպ ՚ի վար նա
 յինք, կը տեսնենք որ, արդարև Աս
 տուած կը գործէ, բայց ունի նմանա
 պէս և գործակիցներ: Մարդիկ գոր
 ծակից են Աստուծոյ, վասն զի ինքն
 այսպէս կամեցաւ: Տարակոյս չըկայ
 որ մարդկանց գործը Աստուծոյ կը
 պատկանի, ինչպէս և մարդիկ ինքեանք,
 որոնք Աստուծմէ ստեղծուած և զօ
 րութիւն ստացած են գործելու հա
 մար: Բայց շատ անգամ Աստուծոյ
 գործը մարդկանց ձեռքով կը գործ
 ուի, թէ և տարբեր եղանակաւ և
 տարբեր աստիճանաւ: Օրինակի հա
 մար, դիւցազնական թատրերգութիւն
 մի կը ներկայանայ մեզ և կը տեսնենք
 որ դերերը տարբեր են, թէ և ամենքն
 եւս իրենց տեղը և արժէքը ունին:
 Ամեն տեղ, ամեն ժամանակ և ամեն
 գործողութեան մէջ մարդիկ կան, ու
 ընք այլոց օրինակ ապու համար ա
 ռաջ իրենք կըսկսին, իրենք կը ձեռ
 նարկեն եւ իրենք ճանապարհը կը
 հարթեն: Ամեն ընկերութիւն և ամեն
 հասարակութիւն, ամենէն ազատն

անգամ, երբ նշանաւոր գործ մի կա-
տարել կը փափաքի, երբ երեւելի
յեղաշրջում մի առնել կը ձգտի, միշտ
այնպիսի անհատներ կ'որոնէ, որոնք
աւելի ընդունակ են գործոյ յառա-
ջագիմութեան համար: Այսպէս ևս,
Աստուած, իւր երկնաւոր թագաւո-
րութիւնը հաստատելու համար, կը
յարուցանէ նոյնպիսի անհատներ,
Քանի որ մարդկային բնութիւնը այս-
պէս է, թէ ընկերական և թէ կրօ-
նական ասպարիզին մէջ, միշտ մար-
դիկ պիտի գտնուին, որոց միայն յա-
տուկ է սկիզբն առնել որ և իցէ մեծ
գործողութեան, որոց միայն արուած
է առաջին անգամ դրօշ պարզել և
հասարակաց շարժմանը կարողութիւն
նիլ: Աշխարհիս ամեն մեծամեծ իրօ-
ղութեանց մէջ, որոնք փոփոխած և
յեղաշրջած են երկրիս երեսը և մար-
դկանց մտքերը, հասարակաց բաղմու-
թիւնը միշտ առաջնորդ մի ունեցած
է: Հասարակութիւնը միշտ առաջ-
նորդ կը փնտռէ, ոչ թէ գաղափար-
ներ ստանալու համար, այլ իւր ու-

նեցածները իրագործելու համար, վա-
սըն զի եթէ գաղափարներ չունենար,
առաջնորդ եւս չէր փնտռեր: Հաս-
անգամ եւս, տակաւին հասարակու-
թիւնը չըմտաւ, ամենէն եռանդո-
ւոր, ամենէն զօրաւորը, բայց ոչ թէ
միշտ ամենէն ընտիրն և լուսաւոր-
եայն, ինքնին յառաջ կը խաղայ, ինք-
նին ձեռն կը մխէ, և երբեմն ինքն
միայնակ է բողբոջին և միայն իւր
համար կ'աշխատի, բայց կը տեսնես
որ իւր պարզած դրօշին ներքեւ բազ-
մաթիւ բանակ կը համախմբի: Աթէ
բանանք մարդկային ազգի պատմու-
թիւնը՝ հարիւրաւոր օրինակներ կը
ներկայանան մեր աչքին: Արդգա՞ր ար-
դեօք Առտեր ժողովուրդի ապագայ
յոյգը, չգլխոնք, բայց երբ անվհճեր
նշան տուաւ և դրօշ պարզեց Պասպ-
կան իշխանութեան դէմ, բիւրաւոր
մարդիկ սոսկալի պատերազմի դաշտը
նետուեցան և հետեւեցան Առտե-
րին: Ա՛յ կը կարծէր իսկզբան՝ թէ ան-
նշան կրօնաւոր մի պիտի կարենար վեր-
ի վայր ցնցել դարերով բարձրացած

Պատական իշխանութեան շէնքը և անկանգնելի կերպով հարուածել: Բայց ինչու Սուտերի վրայ խօսիմք, մինչդեռ աւելի մերձաւոր և գեղեցիկ օրինակ ունինք մեր առջև: Սէգ Տրդատայ ահուելի բանակին և լէգէճին մէջ պատասպարուած սոսկական վնուոր մի, Ս. Գրիգոր, կռապաշտութեան արհաւիրանաց դէմ Խաչի դրօշը կը պարզէ, դառն տանջանաց կը մատնուի, եւ սակաւ ժամանակէն զինի, կը տեսնես որ Լճիկատայ ափանց վրայ հաւատով զինուորեալ լուսատեսիլ բանակներ կենարար Խաչի դրօշին տակ կը տաղաւարին, մկրտուելով ՚ի ջուր սրբութեան, ՚ի հուր զօրութեան — ՚ի Հոգին Սուրբ: Եւսպէս ևս, չը ժընտեսնք որ, քրիստոնէական առաջին նորածին Լիկեղեցւոյն մէջ Պետրոսի անձը յաճախ կը ներկայանայ մեզ, ինքն կը հնչեցնէ քրիստոնէական քարոզութեան առաջին բարբառը, բայց երբէք իշխանական իրաւունք չը վերազրէր իւր անձին, վասն զի եթէ շուրէաստանի մէջ ինքն առաջին անգամ

կը խօսի, Հեթանոսութեան մէջ Պոլոսն ու Լյպոդոսն, Թագէտոն ու Բարդուղիմէտն են, որք առաջինն կը հրեւնցնեն աւետարանական բարբառն: Բայց եթէ լաւ խորհիմք, կը տեսնենք որ Եււտարանի քարոզութեան սկզբնաւորութիւնը և ոչ մէկուն կը վերաբերի: Վասն զի աւետարանական քաղցրալուր բարբառոց առաջին հրնչիւնը Բեթղէհէմի մսուրին մէջ կը լսուի և Փողոթնայի բարձր դիտանոցին վրայէն իւր լուսն կ'առնու: Քրիստոնէութեան սկզբնաքարոզն նոյն ինքն Քրիստոսն է, իսկ առաքեալք նորա հետեւողքն են և քրիստոսեան աւագալուր ձայնի կրկնողքն: Ուրեմն ո՞ր մնաց այս մասին Պետրոսի կարծեցեալ իրաւասութիւնը:

Երդէն քրիստոնէական նորածին Լիկեղեցւոյն մէջ, որ Քրիստոսի շուրջը կը ժողովուէր, մենք բնաւ չենք նշմարեր, որ Քրիստոս առաջին տեղը Պետրոսին տուած լինի, վասն զի առաջին տեղը և ոչ մէկուն կը պատկանի: Ի՞նչպէս սքանչելի են Փրկչի այս

խօսքերը , զոր արտասանեց Օլեբե
 թեայի որդւոց մօր հարցման առթիւ .
 « Որ կամիցի 'ի ձէնջ առաջին լինիլ՝
 եղիցի ձեր ծառայ . » Մատ . Ի . 27 :
 Փրկչի բերանէն բնաւ այնպիսի խօսք
 մի ելած չէ , որով կարենանք հետեւ
 ցննել թէ նա Պետրոսին գերիշխա
 նութիւն տուած է միւս առաքելոց
 վրայ : Սենք եւս կարող չենք , արտա
 քոյ Մետարանի , Պետրոսեան գեր
 իշխանութիւն երազել : Ի՞նչ կրտես
 նենք Նոր կտակարանի մէջ Պետրո
 սին նկատմամբ , թուենք մի առ մի ,
 որպէս զի չըկարծուի երբեք թէ մենք
 կանխակալ նախապաշարում ունինք
 և կողմնակի կը վարուինք մեր դիտու
 զութեան մէջ : Թուենք մի առ մի ,
 որպէս զի բնաւ երկրայութեան տե
 ղի չը թողունք մեր ասացուածոց մէջ :

Չենք ուրանար , որ Բիսուս յա
 ճախ իւր խօսքը Պետրոսին կ'ուղղէ
 և Պետրոս յաճախ կը խօսի իւր ըն
 կերակցաց կողմէն : Չենք ուրանար ,
 որ Բիսուս գողցես մասնաւոր մտա
 դրութիւն կը դարձնէ Պետրոսի վրայ :

Կը պատրաստէ , կը կրթէ , կը փորձէ :
 Պետրոս գողցես գործի մ'է , զոր Բի
 սուս կը յարդարէ . մետաղ մ'է , զոր
 կը զոտ . սուր մ'է , զոր կը սրէ : Պետ
 ըոսի կրթութեամբ կը կրթին եւ
 միւսները : Չենք ուրանար , որ Մէ
 տարանի ներկայացուցած առաքելա
 կան անուանց շարքին մէջ Պետրոսի
 անունը յաճախ առաջին տեղը կը
 դրուէ : Չենք ուրանար նմանապէս ,
 որ Պետրոս ինքն կ'առաջարկէ երկու
 տասաներորդ առաքելալը ընտրել 'ի
 տեղի Զուգային , « Որ անկաւ և գը
 նաց 'ի տեղի իւր . » Գործ . Ե . 23 : Իսկ
 Հոգւոյն Սրբոյ գալստենէն զինի , երբ
 լեզուաց շնորհքը սիրեցաւ , երբ
 Հրէից բազմութիւնը խռնեցաւ , ու
 ընք թիւնաւորուած չէին քահանա
 ներէն , երբ երկրի շարժման հետ
 մարդկանց սրտերն եւս շարժեցան ,
 դարձեալ Պետրոսն է , որ կը հրաւիրէ
 նորընձաները 'ի մկրտութիւն և երեք
 հազար երկրպագուներ կ'ըսկսին եր
 կիրպագանել Մտուծոյ հոգւով եւ
 ճշմարտութեամբ այն քաղաքին մէջ ,

ուր սարանաւ Քրիստոս : Քանի մի օր
կ'անցնի , Պետրոս այն հաւատով ու
գեւորուած , որոյ մի հատիկն լեռ-
ներ կը տեղափոխէ , առաջի բազմու-
թեան հրաշալի բժշկութիւնն մի կը
կատարէ : Պետրոս , իւր նոր քարոզու-
թեան համար , շղթայի կը մտանտուի ,
բայց հինգ հազար անձինք կը կոչէ 'ի
խոստովանութիւնն նոր հաւատոյ :
Պետրոս կրկարանաւորի և երբէք իւր
ազդեցութիւնը չը նուազիր : Պե-
րոսի ազատութիւնը զինքը յառաջ կը
մղէ դէպ 'ի ամբօխը . իսկ նորա կու-
լանաւորութիւնը կամ գերութիւնը
առ ինքն կը բերէ հրէական քահանա-
յութեան անգամները : Պետրոս կը
յայտնէ քահանաներուն , ինչպէս և
ամբօխին , մարդկանց երկնաւոր Հօր
գլխութեան խորհուրդը : Եւ առ-
ջին անգամ , Պետրոսի կալանաւորու-
թեան ընկերակիցն Յովհաննէս կը
խօսէ իւր լռութիւնը , կը գործակցի
Պետրոսին , կը հռչակէ , կ'աւետարա-
նէ երկնաւոր այցելութիւնը , խաղա-
ղութեամբ ու պարզութեամբ սար-

սախ կը տարածէ քահանայից սրտե-
րուն մէջ և կը դատապարտէ նոյա-
անգործութիւնը : « Եթէ արժան իւ-
ցէ առաջի (յատուծոյ) ձեզ լսել առա-
ւել քան (յատուծոյ , ընարեցէք . »
Գործ . Դ . 19 : Պետրոս ազատելով
գարձեալ իւր սեղը կը գրաւէ առա-
քելոյ մէջ և կըստի գործել : Նոր
կրակարանի մէջ երկու ստակալի հրա-
շից առաջինը Պետրոսին կը պատկանի :
Նորա ձայնիւ (նանիա և Սափիրա
յանկարծամահ կը լինին իրենց կեղծ
բարեպաշտութեան եւ ստախոսու-
թեան համար : Ասուցանելն և վար-
գապետելն ամեն առաքելոյ կը պատ-
կանի , որովհետեւ ամենքն եւս ըն-
կալան Հոգին Սուրբ : Բայց ձեռնար-
կութեան կամ սկզբնաւորութե մէջ
մասնաւոր յատկութիւնն մի կ'երեւի
Պետրոսի մէջ , մինչև որ կեդրոնները
կը բազմանան , նոր Լիկեղեցին քանի մի
նորերը կը ծնանի , և իւրաքանչիւրն ,
առաջնոյն պէս , իւր յառաջամարտիկն
կ'ունենայ : Փիլիպպոս կ'ուսուցանէ
և կը սերմանէ Լեւոտարանի նոր սեր-

մուկները Սամարիայի մէջ: Պետրոս, առանց սերմանելու, կրկաղէ և կը հնձէ: Նա խուրձ կը կտայէ, կը կարգաւորէ և Փիլիպպոսին հետ կը խնդակցի: Պետրոս այցելութեամբ կը շրջի ամեն լիկեղեցիներ. Գործ. Թ. 52: Իսկ է արդեօք այսքանը: Ոչ: Պետրոս աշխատանք մի եւս ունի, զոր պիտի յիշենք: Պետրոս հանդիսապէս հեթանոսներ ևս լիկեղեցւոյ ծոցը կը մուծանէ: Ըստանօր եւս, առաւել գործ կ'երեւի. քան թէ ուսուցանել: Պետրոս ոչ հնարեց, ոչ գտաւ, ոչ յղացաւ և ոչ մտաբերեց, որ Ըստուծոյ շնորհքը ընդհանրական է: Նա միայն տեսիլ մի կը տեսնէ, որուն խորը խիղճան անթափանցելի է իրեն համար:

Նյս տեսլեամբ կ'ուսանի, կրպատրատուի Պետրոս յառաջելու դէպ ՚ի մի անակնկալ և նոր ճշմարտութիւն, կամ, աւելի սարդ ասել, դէպ ՚ի զարգացումն, դէպ ՚ի հանրական ծաւալումն աւետարանական մեծ ճրջմարտութեան: Պետրոս ոչ թէ կ'ու-

սուցանէ, այլ ինքն է որ կ'ուսանի, երբ Ըստուծոյ հրամանաւ կուռնելու լիս հարիւրապետի տունը կ'առաջնորդուի, և այն տեղ իւր տեսլեան մեկնութիւնը կը գտնէ. և երբ կը տեսնէ, որ Հոգին Սուրբ սփռած է իւր պարգեւները և դրօշմած է իւր կնքով այն մարդիկը, որոնք ոչ Հրէայ են և ոչ սերունդ Հրէից, զարմացմամբ կը հրատարակէ Հեթանոսաց կոչման նոր և հրաշալի աւետիքը և կ'աղաղակէ մարդարէին հետ. «Սուրախ լիք, ամուլ, որ ոչ ծնանելիր, գոչեան և աղաղակեան որ ոչդ երկնէիր. . . ընդարձակեան զտեղի խորանի քո և զօրահից քոց, կանգնեան և մի անխայեր. . . » Եւայի. Ծր. 4-5: Ուր կը մնան Պետրոսի հրէական նախկին նախապաշարմունքները սոյն օրինակ յայտնութեան առջեւ: Ո՞վ կարող է ընդդիմանալ և արգելուլ մը կըրտելու այն մարդիկը, որոնք ընդունած են Հոգին Սուրբ: Կը տարակուսի արդեօք Պետրոս, կը տատամնի, կ'երկմոխի: Ոչ երբէք: Նա

կրտստպալէ այն պատուարը, այն ցանկը, զոր սակաւ ինչ առաջ անկործանելի կը կարծէր : Այս խոհոյն կը դադարի հրէու-թեանէ, ինչպէս և նորահաւատները կը գաղափարին հեթանոսութենէ : Պետրոս կը հեղու մկրտութեան ջուրը հեթանոս գլուխներուն վրայ, և Վուսնէլիոսի յարկին տակ կը կատարուի Մատուծոյ առ մենամեծ խոստումը և կը բացուի քրիստոնէութեան անհուն ազգադան :

Ահա առանց զանազու թուեցինք մի առ մի Պետրոսի գործքերը, որ պէտ զի շատեն մեզ՝ թէ միայն Նոր կրտստարանի մի երեսը կը կարդանք : Իսկ այսուհետեւ միայն Պետրոսի առ նունը և հետքը պիտի տեսնենք : Արմենեցէք, հետագօտեցէք, չերեւիր Պետրոս : Գոգչես կը ծածկուի Պետրոսի անձը և կը լռէ նորա անունը : Պետրոսի գործը տակաւին աւարտուած չէ : Այս պիտի աշխատի մինչեւ իւր նահատակութեան վերջին և բեղումնաւոր հանդէսը : Բայց քարոզութեան արաջին մղումէն զինի Պետրոսի դերը նոյն չէ : Այս իրօք և լուծութեամբ կը հրաժարի այն առաջնութենէն, զոր առ ժամանակ մի կը վարէր : Հին Հռովմայ դիքսատորներուն նման նա կը գտնուայ դէպ ՚ի արօրը : Այսպէս հետեւ, եթէ փափագինք առաւելութիւն մի կամ աւագութիւն մի փնտուել Պետրոսին վրայ, աւելի բան չենք գտներ, բայց միայն հեղութիւն և խոնարհութիւն : Ո՞վ կարող է կարգաւ և կամ ո՞վ կարգացած է երբեք Պետրոսի թողութիւնը, առանց նշմարելու նորա հեղահամբայր և խոնարհ հոգին : Բայց նորա թողութիւնը և կարգացէք : Ո՞ր է այն անհամբեր և խորխտ Սիմոնը, որ կը հարկանէ քահանայապետի ծառան : Մատ. ԻՁ. 31 : Ո՞ր է այն յանձնարատան Սիմոնը, որ կը համարձակի ասել իւր վարդապետին. « Թէպէտ և ամենեքեան պայթակղեցին ՚ի քէն, օսկայն ես ոչ պայթակղեցայց » : Մատ. ԻՁ. 35 : Ո՞ր է այն յանդուգն Սիմոնը, որ Յիսուսի անօրէնութեան կատարմանը դիմադրելով և նորա հետ

րոսի դերը նոյն չէ : Այս իրօք և լուծութեամբ կը հրաժարի այն առաջնութենէն, զոր առ ժամանակ մի կը վարէր : Հին Հռովմայ դիքսատորներուն նման նա կը գտնուայ դէպ ՚ի արօրը : Այսպէս հետեւ, եթէ փափագինք առաւելութիւն մի կամ աւագութիւն մի փնտուել Պետրոսին վրայ, աւելի բան չենք գտներ, բայց միայն հեղութիւն և խոնարհութիւն : Ո՞վ կարող է կարգաւ և կամ ո՞վ կարգացած է երբեք Պետրոսի թողութիւնը, առանց նշմարելու նորա հեղահամբայր և խոնարհ հոգին : Բայց նորա թողութիւնը և կարգացէք : Ո՞ր է այն անհամբեր և խորխտ Սիմոնը, որ կը հարկանէ քահանայապետի ծառան : Մատ. ԻՁ. 31 : Ո՞ր է այն յանձնարատան Սիմոնը, որ կը համարձակի ասել իւր վարդապետին. « Թէպէտ և ամենեքեան պայթակղեցին ՚ի քէն, օսկայն ես ոչ պայթակղեցայց » : Մատ. ԻՁ. 35 : Ո՞ր է այն յանդուգն Սիմոնը, որ Յիսուսի անօրէնութեան կատարմանը դիմադրելով և նորա հետ

կազելով կ'ազաղակէր . « Քան լիցի
քեզ տէր , մի եղևցի քեզ այդ : » Աւ
մոն ոչ եւս է , և ոչ երեւի տեղի նս
րա : Բայց ուր է նմանապէս այն Աւ
մոնը որ կ'ուրանար իւր Տէրը և Վար
դապետը : Չը կայ այս Ամոնը իւր
Թողթերուն մէջ , անհետացած և չը
քացած է նա , ոչ միայն Փրկչի առ
ջեւ , այլ և նոցա առջեւ , զորս ՚ի
պատերազմ կ'առաջնորդէր խաւարի
դէմ : Ամոնը փոխուած է ՚ի զգոն ,
քաղցր , մարդասէր և հեղահամբոյր
ծառայ Մտուածոյ և մարդկան : Ամոն
դարձած է հրաշալի տիպար խոնար
հուծեան և ամբօռծեան :

Արդ այս ամենը յառաջ բերելէն
զկնի՝ շարունակենք այժմ ամեն կող
մեն պարզել խնդիրը և ակներեւ ջոյց
տալ աւետարանական Ճշմարտութեց
այն փրկարար արդիւնքը , զոր մար
դիկ կարող են քաղել ուղիղ մեկնե
լով և հասկնալով Մտուածոյ իօսքը :

ՅԻՍՈՒՍ ԲՐՈՒՏՈՍ առաքելութեան
կոչելով Յովնանու որդի Ամոնը՝ քս

կրաւ դաստիարակել աստուածային
վարդապետութեան վարժոյցին մէջ :
Եւ գիտէք թէ ի՞նչ մեծ դաստիարա
կութիւն պէտք էր Ամոնի վայրագ ե
ռանդն ու կրքոտ բնաւորութիւնը
կրթելու և նորա մարմնաւոր նախան
ձաւորութիւնն ու յանձնապատաս
վետութիւնը մաքրելու և մեղմելու
համար : Աքանչելի է Յիսուսի դաս
տիարակութիւնը ամեն կողմէն և օ
րինակելի ամեն մասամբ : Եկէք ու
րեմն , գերդաստանի հայրեր , մու
տաղ սերունդի ուսուցիչներ , ժողջ
վրդեան հովիւներ , եկէք և ուսէք
Յիսուսի աստուածային դաստիարա
կութեան եղանակն ու ոգին : Եկէք
և ուսէք այս վարդապետարանին մէջ
հսկողութիւն , զգուշութիւն , ար
դահատութիւն , անպառ ներողամբ
տութիւն և անյաղթ սէր , զոր Յի
սուս կը գործադրէ իւր նորրնտիր և
նորրնծայ աշակերտը դաստիարակելու
համար : Յիսուս իւր ամեն աշակերտ
ները կը դաստիարակէ և կը վարժէ ,
բայց Պետրոսի կրթութեան համար

յատուկ հոգայորու թիւն կը նշմար
ուի, վասն զի Պետրոսի բնաւորու
թիւնը յատուկ մտադրութեան կը
կարօտի : Գուցէ կարծէիք դուք՝
թէ Յիսուսի սիրելի աշակերտն Յով-
հաննէս աւելի գրաւած էր իւր վար-
դապետի ուսուցչական հոգատարու-
թիւնը : Այո, Յովհաննէս ևս կը դաս-
տիարակուէր, և կարելի է ասել թէ
կը դաստիարակուէր Յիսուսի սրտին
վրայ : Աս ըստ թեամբ կը սնանէր
իւր վարդապետի սիրտարար խօսքերով
կը թափանցէր նոցա խորութեան մէջ,
կ'իւրացնէր աստուածային գաղանիք-
ները : Այս, ի իստ հեռաւոր ատարակի
համար, կ'ամփոփէր իւր մտաց մէջ
սրանչելի յիշատակներ և փետ' խոր-
հրդներ : Յովհաննէս մի պայծառ և
խաղաղ ասալ էր, որ պիտի բարձրա-
նար Ազկեղեցւոյ հորիզոնին վրայ և
պիտի ափսէր իւր վարդապետութե
լոյսը իւր ընկերակցաց խօսելն եւ
քարոզելն զինի : Աւ Յովհաննէսի
խօսքը, իբրեւ աշնան կատարածի սք-
աւաղ, պիտի լինէր նոր, սրանչելի և

անակնկալ լուսն քարոզութե Պեա-
րոսի, Յակոբայ, Պողոսի և այլոց :
Այս ատարակի համար էր որ կը ջեր-
մանար և կը հասուննար Յովհաննէս
լուսութեամբ իւր վարդապետի ան-
հուն սիրոյ վառարանին մէջ : Յով-
հաննէսի դաստիարակութիւնը, զոր
Յիսուս սկսած էր, պիտի կատարուին
առնէր նորա մենաւորութեան և ըզ-
գաստ ծերութեան մէջ : Բայց Պեա-
րոսի ժամը այսքան հեռի չէր, նորա
ժամը հնչուելու վրայ էր : Առաջիկայ
պատերազմին առաջին հարուածները
նորա ձեռքով պիտի գործուէին : Պեա-
րոս զօրեղ բնաւորութիւն ունէր,
բայց խիստ էր : Նորա կատարելու
թիւնները և անկատարելութիւնները
զարմանալի կերպով զուգորդուած
էին իրարու հետ, զորս բաց ՚ի Յի-
սուսէն գուցէ անհնարին էր որ ու-
րիշ դաստիարակ կարենար իրարմէ
բաժնել և մաքրել : Այս մասին էր
ահա Յիսուսի յատուկ մտադրութիւնը,
որ կը նշմարուի Աւետարանին մէջ
Պետրոսի նկատմամբ, Արկնային վար-

գապետը ամեն տեսակ միջոցներ դարձ
 կը դնէ Պետրոսի կրթութեան համար,
 —հարցումներ, հարցափորձեր, յանդիւ
 մանութիւններ, — և կրմարդէ թէ բանիւ
 և թէ դարձով, մինչև որ կը պատրաս
 տէ առաքելական պաշտօնին համար:

Պետրոսի օրինակէն կ'ուսանինք
 մենք, որ Մտուած յատուկ մտադ
 բութիւն կը դարձնէ այն մարդկանց
 բնաւորութեան վրայ, զորս ինքն ՚ի
 պաշտօն կը կոչէ և զարմանալի կեր
 պով կը յղկէ, կը կանոնաւորէ և իր
 նպատակին կը ծառայեցնէ: Ի՞նչ էր
 Յիսուսի դաստիարակութիւնն ինք
 թէ: Ի՞նչ էր նորա կրթութեան առարկան,
 եթէ ոչ հաւատը, այն հաստատուն
 հաւատը, զոր Առաքելք պիտի ու
 նենային Մետարանի Յայտնութեան
 մեծ խորհրդին վրայ, որ էր Սարգիս
 տուածոյ թագաւորութիւնը այս հա
 ւատոյ վրայ հիմնուած էր, անհնարին
 էր ուրեմն առանց այս հաւատքն ու
 նենալու առաքելութե պաշտօն վա
 բել: Եթէ չը կայ այս հաւատը, ան

օգուտ են ամեն բնական ձիրքերը,
 ամեն տաղանդները և ընդունակու
 թիւնները: Հետեւապէս կարող ենք
 համարձակ ստել, որ Պետրոս իւր
 հաւատով միայն կենդանի անդամ
 պիտի լինէր քրիստոնէական նորածին
 Եկեղեցւոյն և ոչ թէ իւր բնական
 կատարելութեամբք, վասն զի նորա
 բնական յատկութիւններն անգամ
 պէտք է որ հաւատով կանոնաւորէին,
 հասունանային եւ օգտակար լինէին
 Քրիստոսի Եկեղեցւոյն:

Երբ կը հարցնեմք այժմ ՚ի՞նչ
 պէս կարող է մարդ գլուխ կամ ա
 ռաջնորդ լինիլ մի ընկերութեան, ա
 ռանց անդամ լինելու. և ՚ի՞նչպէս կա
 բող է անդամ լինիլ, առանց նոյն ըն
 կերութեան սկզբունքները և օգուտ
 ները ճանաչելու: Այս հարցումք ա
 մեն ընկերութեան կը վերաբերի, նա
 եւ քաղաքականին: Եթէ մէկը քա
 ղաքական վարչութեան կամ ընկե
 րութեան գլուխ անցնի, առանց զայն
 ճանաչելու, նա բռնաւոր կը լինի և
 ոչ առաջնորդ: Եթէ քաղաքականին

համար այսպէս է, որչափ առաւել
հոգեւորին համար: Հոգեւոր ընկե-
րու.թիւնը, քանի մի յայանի սկզբունք-
ներու վրայ հիմնուելով՝ ուրիշ նպա-
տակ կարող չէ ունենալ, բայց եթէ
իւր սկզբունքը քարոզել, և նոյն սկզբ-
բունքը դաւանող և սիրող իւրաքան-
չիւր անգամ հաւասար մասն ունի
նոյն ընկերութեան մէջ: Ի՞նչ էր քը-
րիստոնէական ընկերութեան սկզբ-
բունքը—ՅԻՍՈՒՍ Է ՔՐԻՍՏՈՍ, ՈՐԴՒ-
ԱՍՏՈՒԾՈՑ ԿԵՆՂԱՆՈՑ: Այս է քրիս-
տոնէական ընկերութեան միակ ըս-
կրգբունքը: Քանի որ այս ճշմարտու-
թիւնը կայ, կայ հետեւապէս և քը-
րիստոնէական ընկերութիւնը: Իսկ
եթէ այս ճշմարտութիւնը տապալի,
կը տապալի ընդ նմին և քրիստոնէա-
կան ընկերութիւնը կամ Նկեղեցին,
վասն զի կը մնայ առանց սկզբան, ա-
ռանց իրաւանց և առանց անուան:
Այդ Պետրոս պատասխանեց Յիսու-
սին. « Դու ես Քրիստոսն, որդի Այ-
տուծոյ կենդանւոյ » Յիսուս ասաց.
« Արանի քեզ Սիմոն, որդի Յովնանու,

զի մարմին և արիւն ոչ յայանեաց
քեզ, այլ Հայր իմ որ յերկինս է:
Աւ ես քեզ ասեմ, զի դու ես վէմ,
և ՚ի վերայ այդք վիմի շինեցից զեկե-
ղեցի իմ և դրունք դժոխոց զնա մի
յաղթահարեսցես »: Պետրոսի մէջ
խօսողը մարմինը եւ արիւնը չէր.
վէմը Պետրոսի անձն չէր, այլ իւր
սոյն դաւանութիւնը — Ի՞նչ էս Քը-
րիստոն Որդի Այտուծոյ կենդանւոյ: Այս
դաւանութիւնն էր, զոր պիտի չկա-
րենային յաղթահարել դժոխոց դը-
րունքը: Այս դաւանութիւնն էր
քրիստոնէական Նկեղեցւոյ անկոր-
ծանելի սկզբունքը: Աւ միթէ միւս
առաքելայնէրը չը դաւանեցին այս ըս-
կրգբունքը և չը քարոզեցին համայն
աշխարհի: Աւր մնաց ուրեմն Պետրոսի
անձնաւորութեան գլխաւորութիւնը:

Այն մարդիկը, որոնք թե թեւամը-
տաբար ջանացին ուրիշ հիման վրայ
բարձրացնել Քրիստոսի եկեղեցւոյ շե-
նուածը և որոնք ուրիշ կեդրոն երա-
ղեցին Նկեղեցւոյ համար և ոչ զՔրիս-
տոս որդին Այտուծոյ կենդանւոյ, այն

մարդիկը իրենց երազական. և սուտ
 ընկերութեամբ յափշտակեցին Քրի-
 եկեղեցւոյ անունը և դադունի անու-
 նը պահպանելով ուրացան էութիւ-
 նը, ուրացան իրական ճշմարտութիւ-
 նը : Սասն զի առանց այս դաւանու-
 թեանը — Պո ես Քրիստոսն Արդի Աստու-
 ծոյ — կեղեցի և Քրիստոսն էութիւն
 ունայն բառեր են, պաշտօնը՝ աւա-
 զակութիւն, և խորհուրդները՝ խաղ-
 սեղանակապտութեան : Քրիստոսն է-
 ական ամեն ճշմարտութիւն այս խօս-
 քերուն մէջն է . «Պու ես Քրիստոս,
 Արդի Աստուծոյ կեդանւոյ » : Պու
 ես Քրիստոս, (Օճեալն Աստուծոյ,
 օճեալ երբակի օճմամբ, որով կ'օճու-
 էին հին օրինաց թագաւորները, քա-
 հանայապետները և մարգարէները :
 Պու ես թագաւոր համօրէն մարդ-
 կութեան : Պու ես գերագոյն մար-
 գարէ, որուն չափով չը պարգեւե-
 ցաւ Հոգին Սուրբ : Պու ես քահա-
 նայապետ յաւիտենական, որ կենօր
 և մահուամբ պատարագեցիր անձդ
 ՚ի քաւութիւն մեղաց մարդկան և

ամեն զոհադործութիւն յառաջ քան
 զքեզ նշան էր միայն վրկարար զեն-
 ման անարատ Ղառիւնդ : Պու ես
 Արդի Աստուծոյ կենդանւոյ, որ երեւ-
 շեցար մարդկան, յայտնեցար աշխար-
 հի . քո պատմութիւնը մեր պատմու-
 թեան հետ խառնեցիր, քո յիշատա-
 կը դարերու մէջ սերմեցիր, մարդ-
 եղար, որպէս զի մարդն աստուածա-
 ցրնես : Սխով բանիւ, դու ես Սիջ-
 նորդ և Փրկիչ մարդկան, որ քս ան-
 ձիդ մէջ կրեցիր լուսն աստուածու-
 թեան և լուսնանմեղ մարդկութեան,
 եղեր կենդանի կապ Աստուծոյ և
 մարդկանց մէջ, և հաշտեցուցիր եր-
 կինքը՝ երկրին՝ և Արարիչը՝ արարածոյն
 հետ : Քո մահուամբ կատարեցիր,
 սրբագործեցիր և կրեցիր այս հաշ-
 տութեան դաշնագիրը : Քո մահ-
 ուամբ մարդկութիւնը նորոգեցաւ և
 ամեն անհատ իրաւունք և պարտք
 ստացաւ քո թագաւորութիւնդ յա-
 ռաջեցնելու : Այո, դու ես Քրիստոսն
 Արդի Աստուծոյ կենդանւոյ, և ոչ թէ
 օդերեւոյթ պատմութեան, ցնորք ե-
 րեւակայութեան, երազ մարդկային

մտաց և ուրուական տկարամտութիւն :
 Դու ես Որդի Աստուծոյ կենդանւոյ և
 առանց քո չըկայ քրիստոնէութիւն չկայ
 եկեղեցի քրիստոնէական, ոչ 'ի Հռովմ'
 և ոչ յաշխարհի ուրեք . առանց քո
 չըկայ յոյս, չըկայ հանգերձեալ, չըկայ
 երկինք, չըկայ Աստուած, այլ միայն
 փոշի, արտասուներով թրջուած :

Այս է բովանդակ մարդկութեան
 վիճակի պատկերը առանց Յիսուսին :

Առանց հաւատարւու, սիրելու և
 հռչակելու այս ճշմարտութիւնը՝ ան-
 հնարին է Աստուծոյ պաշտօնեայ լի-
 նիլ և վե՛մ շինուածոյն (շկեղեցւոյ :
 Այս կրօնական հաւատը կամ ճշմար-
 տութիւնը կը պարունակէ իւր մէջ
 նոյնպէս բարոյական ճշմարտութիւն :
 Սա է կեդրոն և յօդ ամենայն առա-
 քինութեանց : Սա է կեդրոն և յօդ
 ամեն ճշմարտութեանց : Սիայն այս
 ճշմարտութեամբ կամ այս դաւանու-
 թեամբ ամեն ընդունակութիւն ա-
 ռաքինութեան կը փոխուի : Իսկ ա-
 ռանց նորան՝ ամենագեղեցիկ յատ-
 կութիւնք՝ խոչընդոտներ են և ամեն
 խաղաղ ափունք՝ արհաւրալից վտանգ-

ներ : Սիայն այն ճշմարտութեան
 դաւանութիւնն է, որ կը բարեզար-
 գէ, կը չափաւորէ, կ'ամփքէ, կը խա-
 ղադէ, կ'ողեւորէ առանց շփոթելու,
 կը բարձրացնէ առանց աղմկելու և
 կը զարգացնէ կը մեծացնէ մարդոյ
 կեանքը սքանչելի դաշնակաւորու-
 թեամբը : Այս աստուածային բոցն է,
 որ կը մաքրէ կըզտէ մեր կրից մար-
 մնաւոր մասուները, ընտիր անօթ կը
 կաղմէ . և ահա այն անօթն, այն աս-
 տուածային հրով լուացուած մետա-
 ղըն է, որ գործ կը գրուի սրբութիւն
 տաճարի ամեն պիտոյից համար : Առան-
 դը կը բարեխառնի խոհեմութիւն, խո-
 հեմութիւնը կ'ողեւորի եռանդեամբ,
 յանդգնութիւնը կըփոխարկի արիու-
 թեան և քաջութեան, համողութիւնը
 կը զօրանայ հիմամբ և ոչ վիճաբանու-
 թեամբ . աշխոյժը կ'ուսանի համբե-
 րութիւն, անձնուիրութիւնը կը խու-
 սափի փառքէն և չը տագնապիր յա-
 ջողութեան կատարածը տեսնելու,
 վասն զի գիտէ, որ սերմանող և հըն-
 ձող միասին պիտի վայելեն : Վերջա-
 պէս ոչ արդարութիւնը ներողամբ-

տու թեան կը զօհուի և ոչ ներողամբ
 տու թիւնը արդարու թեան, ոչ փափ
 կարտու թիւ կը գեղձանի մարդ, և ոչ
 խտու թեամբ կը քարասրտի: Այլ
 եռանդուն և ընդհանի իշխող, ազատ և
 միանդամայն հնազանդ, կը փայլեցը
 նէ ճշմարիտ հաւատացեալն իւր անձին
 մէջ թէ բանական մարդոյ գեղեցկուի,
 գօհունակութիւն, անձնիշխանութի,
 և թէ քրիստոնեայ մարդոյ արդարաւ
 մտութիւն, ուղղութիւն, չափաւո
 թիւն արդարասիրութիւն, վստա
 հութիւն և ազդեցութիւն: Արանի
 որոնք կարող են ՚ի խորոց սրտէ ասել
 Յիսուսին: « Դու ես Արդի Ատու
 ծոյ կենդանւոյ »:

Յիսուս, երբ Ամոնի անունը փո
 խեց և Քժ անուանեց, արդէն կը
 ճանաչէր և կը կարդար նորա սիրտը,
 և երբ Պետրոս իւր դաւանութիւնը
 յայանեց թէ, « Դու ես Քրիստոսն,
 Արդի Ատուծոյ կենդանւոյ » այն ժա
 մանակ Յիսուս կրկնեց. « Դու ես
 վէմ: » Եւ որովհետեւ միայն Յիսուսն
 է որ կը քննէ մարդկանց սիրտը և ե
 րկկամունքը, հետեւապէս միայն Յի

տուսին կը սրտականէր անուանակո
 չութեան իրաւունքը: Սիայն Այս է,
 որ դիտէ թէ մարդն ի՛նչ է և ի՛նչ
 կարող է լինիլ: Սարդ ճանաչելու
 նկատմամբ շատ պարագաներ կան,
 որ մարդոյ հասողութենէն վեր են:
 Քանի քանի պարագաներ կան, որով
 երկու անհատներ իրարու կը նմանին
 և սակայն տարբեր են, և ընդհակա
 ռակն: Սարդ կարող չէ ստուգապէս
 այս պարագաները որոշել, այլ միայն
 Ատուած է, որ կ'որոշէ: Այս առթիւ
 Եկեղեցւոյ Հայրերէն մէկը խիստ
 գեղեցիկ ասած է. « Ամենայն մարդ
 իսկապէս այն է, ինչ որ է յաչս Այ
 տուծոյ, ոչ աւելի եւ ոչ պակաս: »
 Արեմն միայն Ատուծոյ տուած ա
 նունն է, որ ճշմարիտ դաղափար կը
 յայտնէ, և այս դաղափարը Պետրոսի
 անուանակոչութեան մէջ իւր դաւա
 նութիւնն է: Ատուած յայտնած է
 նա և իւր անունը Աւետարանի մէջ,
 որպէս զի զինքն նոյն կոչմամբ ան
 սւանենք, այսինքն՝ Ապոստոս Սէր է:
 Այս անունը ճշմարտապէս ճանաչել
 կը նշանակէ ամեն բան իմանալ: Այ

նշանակէ իմանալ, որ այս աշխարհը
անբարտրաստ խառնուրդ կամ քառ
ջէ, այլ աշխարհ է: Ար նշանակէ ճա
նաչել, որ մեր երկրաւ որ աստարեղը
առանց պատճառի և առանց նպա
տակի չէ: Ար նշանակէ ճանաչել, որ
մեր անիման մէջ անգամ Մտուած
կը կարեկցի մեր վրայ և կը փափաքի
փառաւորիլ մեր դարձով: Ար նշանա
կէ ճանաչել մեր երջանկութեան ճրչ
մարիտ անուներ, որ է Հորհր, և մեր
վրայ ստոյգ հոջումը, որ է Փորձո
ւիան: Ար նշանակէ ճանաչել, որ ճրչ
մարիտ կեանքը մեր անուանած կեան
քը չէ, այլ մեր ճշմարիտ կեանքը Յի
սուսն է, որ է ՚ի ծոց Հօր: Ար նշա
նակէ, վերջապէս, ճանաչել մեր ճրչ
մարիտ անուներ, որ է — Սէք Եճ պլժ
որդիք շնորհաց, որ երբեմն կիկն արդիք Բար
կոմիան: Մյս նոր անուանակալութիւր
յայտնուեցաւ խաչի քարձրութեանէն
և դրուեցաւ Մլեւտարանի մէջ, ուր
ամենէն տկարն անգամ կարող է կար
դալ ամենէն իմաստունի հետ: Պեա
րտս եւս ոչ թէ գլուխ և կեղեցւոյ է,
ոչ թէ գլուխ աւարեւոյ է, այլ սրդի

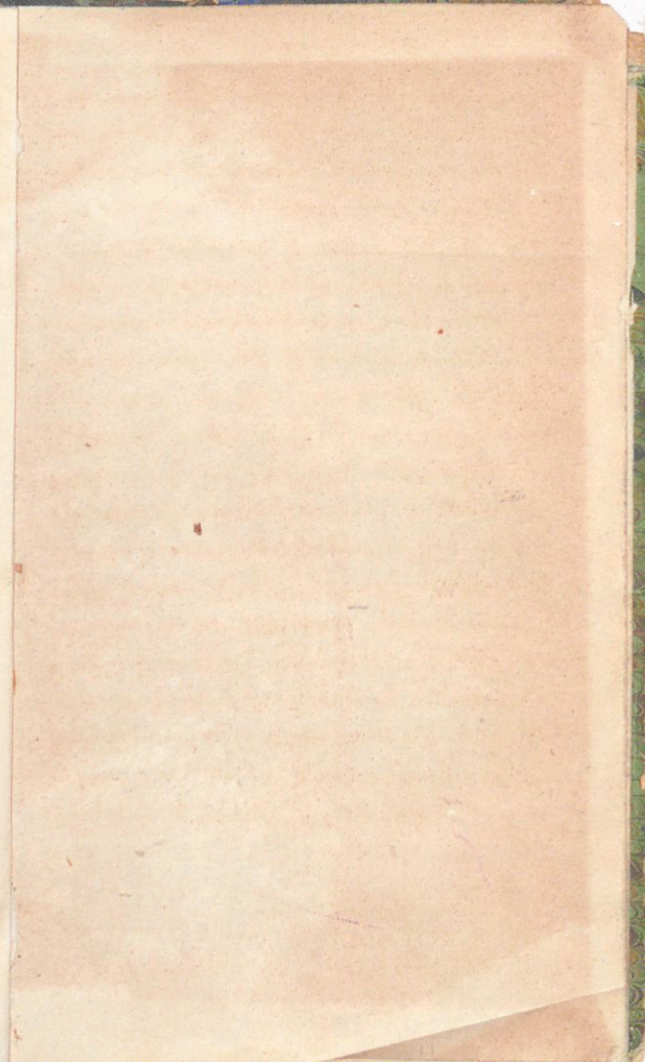
շնորհաց, ինչպէս և ամեն ճշմարիտ
քրիստոնեայք: Ով որ չը հասկընար
կամ չուղեր խոստովանիւր աւետարա
նական այս պարզ ճշմարտութիւնը,
նա հեռի է Մլեւտարանի ողիէն եւ
փոխանակ ՚ի լոյս ընթանալու՝ խաւա
րի մէջ կը շրջի:

Մտուած գինքը Սեր անուանելով՝
ամեն բան անուանած է: Սեր է նա
և սէր աւանդած է իւր հետեւողնե
րուն և ոչ գլխաւորութիւն, իշխա
նութիւն, եւ պետական արտօնու
թիւն: Քրիստոնէութեան գլուխը,
Կեղեցւոյ գլուխը՝ Սերն է, վասն զի
անհուն սէրն, անպատում սէրն ինքն
Քրիստոսն է: Ուրեմն մերժեք թիւր
մեկնութիւնները, վառուիք Մլե
տարանի ճշմարիտ ոգւով և հայցեկը
ասելով: Ով Տէր, ով աստուածային
դաստիարակ մարդկութեան և ճշմա
րիտ առաջնորդ անուանակոչութեան,
ժողովէ ամեն մարդիկ քո իմաստու
թեան վարժարանի մէջ: Մյս ամեն
սիրտ կենդանի, անյազ և սուրբ ցան
կութեամբ: Իմաստնացո ամեն միայ
ճանաչել քո ճշմարիտ անուներ, որ է

Ահա : Այլ թողուք, որ մարդիկ որսնեն
քո անուները միայն իրենց մտածութե
օրինաց մէջ, միայն ընկերութեան և
տիեզերաց կարգաւորութեան մէջ,
միայն մարդկային բնութեան կարօ
տութեանց մէջ, այլ զօրացո որսնել
քո անուներ՝ քո փրկարար խաչի ճա
ռին մէջ, յորում ամենայն գանձք
իմաստութեան և գիտութեան ծած
կեալ կան : Այն պաշտելի անուներ,
որով անուանեցեր զքեզ Վեթղէհէ
մի անշուք մտուրին մէջ, Վեթսե
մանի պարտիզին մէջ և Վողգոթայի
բլրակին վրայ, այն վեհ և միսթա
րիչ անուներ թող դրօշմուի յաւիտեան
մեր խղճի եւ սրտի մէջ : Թող մեր
կեանքը մի կենդանի բարբառ լինի
քո սուրբ անուանակոչութեանը և
միանգամայն պատասխանի ու արձա
գանք այն քաղցր և փառաւոր անուա
նը, որով անուանեցեր զմեզ : Տուր
մեզ, Տէր, զօրութիւն, որ արժանա
պէս կրենք քո և մեր անուներ աշխարհի
վրայ : Տուր մեզ կարողութիւն, որ քո
Ահրդ թագաւորեցնենք երկրի վրայ
և յաւերժացնենք յերկինս, ամէն :

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

1208

«« Ազգային գրադարան

NL0331428

«« Ազգային գրադարան

NL0331427

«« Ազգային գրադարան

NL0331426

«« Ազգային գրադարան

NL0331425

«« Ազգային գրադարան

NL0331423

«« Ազգային գրադարան

NL0331422

«« Ազգային գրադարան

NL0331421

«« Ազգային գրադարան

NL0331420

